

HI HA CINEASTES QUE
DEIXEN ESPAIS PERQUÈ
EL PENSAMENT TREBALLI

Imma Merino

Periodista

ELS MIRALLS DE LA
FICCIO

JORDI SOLER

Un forat al mig

La cineasta Agnès Varda, que la setmana vinent ocuparà la Càtedra Ferrater Mora de la UdG per compartir una reflexió sobre la pròpia obra, va rodar fa uns vint-i-cinc anys una pel·lícula amb Jane Birkin que du per títol *Jane B. par Agnès V.* Semblaria un retrat de l'actriu i cantant, però aquesta constantment va disfressant-se tot assumint personatges, de manera que, al final, es pot tenir la sensació que el film és un autoretrat de la cineasta a través del seu imaginari. La pel·lícula va rodar-se de manera fragmentària durant més d'un any aprofitant els períodes en què Birkin estava disponible.

En una escena de la pel·lícula, en relació amb el rodatge sense continuïtat i els fragments aparentment dispersos posats en escena, l'actriu pregunta a la cineasta què en sortirà de tot plegat. Aleshores, Varda li respon més o menys això: "Un puzzle amb un forat al mig." Aquest forat al mig em fascina. He explicat moltes vegades aquest moment de *Jane B. par Agnès V.*, una meravellosa i entre nosaltres poc coneguda pel·lícula que es projectarà divendres vinent al cinema Truffaut de Girona, pel gust de preguntar què pot ser aquest forat al mig. Hi ha respostes coincidents, però sempre n'hi ha de noves. N'apuntaré algunes de possibles amb el convenciment que cadascú de vosaltres n'hi pot afegir d'altres. Què pot ser, doncs, aquest forat al mig? En relació amb la pròpia pel·lícula, la idea que qualsevol retrat és incomplet i que sempre hi fal-

taran peces? Que l'altre, doncs, sempre és fa escàpol i, al capdavall, és un misteri que ni tan sols s'ha de voler atrapar? El fet que tota obra és "essencialment" inacabada? L'abisme mateix de la creació? El forat al mig és el lloc que pot ocupar l'espectador (o el lector) aportant la seva peça? La consciència que no tot pot explicar-se o potser la renúncia, fins i tot el desig, de no voler-ho explicar?

Fa uns dies, en un hotel de Sant Sebastià, havia quedat amb Isaki Lacuesta per parlar a propòsit de *Los pasos dobles* i *El cuaderno de barro*, el díptic amb Miquel Barceló que va presentar al festival amb un èxit ben merescut. Quan hi vaig arribar, Lacuesta conversava amb Agnès Varda. Quan vaig fer un a part amb el cineasta gironí, aquest em va comentar que *Los pasos dobles* és una pel·lícula plena de forats, amb històries que van esdevenint-se sense que acabin d'explicar-se. Que havia prescindit dels moments explicatius per tal que l'espectador pogués fer el més lliurement possible les seves relacions i associacions entre les imatges i entre les històries, fruit d'un intercanvi d'imagi-

"Hi ha moltes obres que no acabem d'entendre, però que ens eixamplen l'experiència i el coneixement"

naris entre el cineasta i els habitants del país Dogon, dipositaris i transmissors d'una tradició oral vigent.

Vaig sentir que era un atzar molt bonic que fos allà Agnès Varda. Films com a puzzles. Films amb un forat al mig. Films i cineastes que no ho volen explicar tot. Films i cineastes que ens concedeixin espais per tal que la nostra imaginació i el nostre pensament treballin mentre que a la vegada ens ofereixen imatges que conviden a contemplar-les. Potser barrejo les coses, però fa dies que també vaig fent voltes a tot això a propòsit de la recepció d'*El arbol de la vida*. Evidentment, la pel·lícula de Terrence Malick pot discutir-se o provocar dubtes, com els que tinc jo mateixa sobre la manera com posa en imatges la hipotètica eclosió de l'univers, però la seva mateixa ambició em resulta fascinant, encara que part dels seus resultats no em satisfacin. Tanmateix, em sorprèn la queixa pel fet que la pel·lícula no s'acabi d'entendre.

Hi ha moltes obres que no s'entenen, però que, amb tot, després de veure-les, llegir-les o sentir-les ens eixamplen l'experiència i el coneixement, que també ho és de l'incomprensible. L'experiència estètica tendeix a descol·locar-nos: sembla que ens faci més petits, però acaba engrandint-nos. Entre l'acceptació del fet que no tot ho podem comprendre i l'ambició que ens du a voler-ho comprendre, hi ha un forat on podem col·locar les nostres peces amb tanta humilitat com atreviment.

'Havanera'

Àngel Quintana

Periodista i professor

La qüestió de com representar l'horror és un tema clau, que adquireix una gran complexitat quan es trasllada a un terreny com el del teatre, on, a diferència del cinema, no hi ha el document d'arxiu sinó sempre la representació/reconstrucció. Àlex Rigola ja va preguntar-se com donar forma a l'horror en la seva genial adaptació de *2666*, de Roberto Bolaño, quan durant més de mitja hora mostrava una dona que cridava en un paisatge envoltat de tombes mentre una veu recitava mecànicament la llista de dones mortes i violades a Ciudad Juárez. El passat cap de setmana es va presentar a Temporada Alta, un nou treball d'Àlex Rigola, dut a terme des del laboratori d'arts escèniques d'El Canal, que tracta amb fermesa la qüestió de representar allò irrepresentable. El títol de l'espectacle és *Havanera* i en ell es planteja una reflexió sobre el camp de concentració d'Argelers. A partir d'un seguit d'improvisacions al voltant de qüestions com la fred, el dolor, la por, el pànic o la sorra, Rigola segueix el treball conceptual endegat en aquesta escena de *2666*. Vint actrius i actors es mouen per un escenari i creen coreografies de gran bellesa. Les sentim cantar amb un fil de veu havaneres carregades de melancolia, aranjades amb gran intel·ligència amb la col·laboració de Nina, directora musical del laboratori. Tots llegeixen breus textos dels testimonis que van viure l'infern de la platja i, sobretot, ens mostren com és possible trobar un seguit d'imatges essencials que ens acostin a la memòria d'allò irrepresentable: l'horror d'Argelers. Per entendre el tractament, només faré referència a dues imatges potents. La primera té lloc al començament de l'espectacle, quan els espectadors passen per un laberint on veiem tot allò que s'emportarien els actors en una motxilla si haguessin de marxar de casa seva. Els objectes reflecteixen individualitats. Més endavant, però, l'espectacle mostra com el poder barreja tots els objectes. A Argelers hi havia un seguit d'individualitats convertides en una col·lectivitat condemnada a la fam, la fred i l'angoixa. L'altra imatge ens mostra una noia que es treu l'abric, les sabates i els pantalons mentre cau una muntanya de sorra. L'actriu es transforma en una turista que en bikini pren el sol a la platja. Si mirem la web, trobarem que a la platja d'Argelers cada estiu els turistes hi prenen el sol, oblidant-se del pes que el lloc té com a espai de memòria. *Havanera*, un dels millors espectacles que he vist els darrers temps, parla de tot això i de moltes més coses essencials. Algunes veus diuen que l'espectacle no es tornarà a representar, seria una llàstima.